

*Тимошенко М. О.,**кандидат юридичних наук,**проректор із юридичних питань та міжнародних зв'язків  
Європейського університету*

## ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Анотація.** Статтю присвячено аналізу юридичного закріплення статусу закладів вищої освіти (далі – ЗВО) в Україні. Досліджено законодавче регулювання та теоретико-правові позиції, що стосуються особливостей правової природи та сутнісних ознак організаційно-правової форми ЗВО. Обґрунтовано доцільність корегування законодавчої конструкції ЗВО як особливого виду установ.

Аналізуючи погляди низки вчених щодо визначення правового статусу ЗВО як суб'єкта господарського права, автор долучається до наукових правових позицій професора В.С. Щербини, висловлених у його концепції суб'єктів господарського права, що статусом таких суб'єктів є сукупність економічних, організаційних та юридичних ознак учасника відносин у сфері господарювання, встановлених у законодавстві (закріплених в іншій правовій формі), що дозволяють індивідуалізувати його шляхом виділення з-поміж інших осіб – суб'єктів правовідносин – і кваліфікувати як суб'єкта господарського права, а визначальною ознакою, яка характеризує правовий статус суб'єкта господарського права, є його господарська компетенція (господарська правосуб'єктність).

Господарсько-правовий статус ЗВО у статті визначено як сукупність законодавчо визначених провідних організаційних та економічних ознак ЗВО як суб'єкта господарювання, які відображають своєрідність мети і завдань створення і функціонування ЗВО, форми власності та організаційно-правової форми функціонування ЗВО як суб'єкта господарського права, особливості порядку утворення і припинення, правового режиму майна, що перебуває у віданні ЗВО як суб'єкта господарського права, проваджуваного ним основного виду діяльності, особливостей господарської компетенції (сукупності господарських прав та обов'язків), співвідношення і взаємодії ЗВО з іншими суб'єктами господарського права, а також специфіки інституту господарсько-правової відповідальності ЗВО.

Аргументовано, що ЗВО слід зарахувати до особливого виду закладів, що створюють і які функціонують відповідно до законодавства та статуту як юридичні особи публічного та приватного права в організаційно-правових формах бюджетного закладу (установи), неприбуткового або прибуткового закладу (закладу, що має на меті отримання прибутку) та основним призначенням яких є провадження освітньої, наукової, науково-технічної, методичної та інноваційної діяльності відповідно до цілей і завдань та відповідно до обсягів господарської компетенції ЗВО, визначених законодавством та статутом ЗВО.

**Ключові слова:** заклад вищої освіти, правовий статус закладу вищої освіти, суб'єкт господарювання, юридична особа публічного права, юридична особа приватного права, бюджетна установа, прибутковий заклад, неприбутковий заклад.

**Постановка проблеми.** У науці господарського права дослідження проблематики правової статусності, її елементів та супутніх питань організації та діяльності різних суб'єктів господарських відносин закономірно вважається одним із пріоритетних напрямів наукового пошуку [11, с. 253; 17, с. 68; 28]. Адже статусність указує безпосередньо на правосуб'єктність особи, яка здійснює відповідну господарську діяльність, та позначає її кваліфікувальні (з точки зору права) ознаки. Так, правовий статус суб'єкта господарювання має об'єктивний характер і вказує на особливо значущі (з точки зору господарського права) ознаки такого суб'єкта. Отож, згадана закономірність поширюється на такі спеціальні суб'єкти господарського права, якими є заклади вищої освіти (далі – ЗВО), і характеризується дослідницькою актуальністю з урахуванням розвитку законодавства та потреб суспільства в правовому регулюванні вищої освіти.

Зміст та особливості господарсько-правового статусу ЗВО в сучасній юридичній науці стали предметом досліджень чималого кола науковців, а саме: М.П. Баб'юк, Л.В. Головій, Н.О. Давидової, Б.В. Дерев'янка, О.В. Куцурубової-Шевченко, П.В. Нестеренко, Є.А. Огаренка, І.М. Острівного, М.В. Савченка та ін. Водночас у сучасній юриспруденції диференціюються такі статуси ЗВО: конституційно-правовий [23; 27; 29; 37; 72], адміністративно-правовий [7; 8, с. 10–11; 16; 19; 22; 27; 30, с. 62; 32; 34; 38; 42], цивільно-правовий [2; 12; 13, с. 236–256; 24] та господарсько-правовий [3; 14, с. 9, 11, 119, 144, 207; 33; 36; 40; 41]. Часом у літературі трапляються посилання на державний, акредитаційний, освітній [19, с. 16], публічно-правовий [4, с. 89–90], фінансово-майновий [39] статуси ЗВО. Така «статусна багатоманітність» засвідчує об'єктивне розширення «палітри» виконуваних ЗВО функцій і завдань у сучасному суспільстві.

Для нашого дослідження найбільший інтерес становить господарсько-правовий розріз (вимір) правового статусу ЗВО як суб'єкта господарського права. Такий статус відображає особливості цієї галузі права, що виявляється в колі суб'єктів, співвідношенні їх прав і обов'язків, балансі приватних та публічних інтересів, характері відповідальності тощо [35, с. 57].

**Метою статті** є дослідження проблем визначення правового статусу ЗВО як інституційної системи забезпечення права на вищу освіту, а також пошук ефективних форм реалізації механізму надання освітніх послуг.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Дослідження вченими категорії «правовий статус ЗВО» сьогодні традиційно спираються як на доктринальні побудови правового статусу, так і на особливості законодавчих конструкцій, що опосеред-

ковують правовий статус ЗВО в його найсуттєвіших елементах. Зважаючи на це, не можна не помітити своєрідної тенденції до збільшення кількості конститутивних ознак правового статусу ЗВО в межах підходу, який можна окреслити як «поелементний». Так, ця тенденція чітко простежується в межах господарсько-правової науки, що так чи інакше інтегрує здобутки правової теорії з елементами розробок, здійснених у межах господарського, цивільного та адміністративного права [18, с. 20; 22; 21, с. 73; 34, с. 13].

На думку Т.О. Карабіна, встановлення правового статусу ЗВО в повному обсязі передбачає відповіді на питання про те, до якого виду навчального закладу він належить (рівень акредитації, тип, спеціалізація); у який спосіб створюється ЗВО, його керівні та інші органи; кому він підконтрольний, перед ким відповідальний; його права та обов'язки, зокрема ті, що випливають із права юридичної особи; яка правова природа актів, що видаються керівником, їх назва; які джерела фінансування [20].

Як видається, більш ґрунтовно підійшла до окресленої проблеми українська дослідниця М.П. Баб'юк, яка запропонувала розглядати цивільно-правовий статус ЗВО як сукупність прав, свобод, законних інтересів та обов'язків юридичної особи, що закріплені в нормах права та передбачені установчими документами [2]. При цьому дослідниця не конкретизує того, про які саме права та обов'язки ЗВО йдеться (про всі чи лише про цивільні) і в чому полягає специфічність цивільно-правового статусу ЗВО (порівняно із загальним правовим статусом цього виду закладів).

Фактично ідентичну позицію (тільки в адміністративно-правовому розрізі) репрезентує Є.А. Огаренко, який розглядає адміністративно-правовий статус ЗВО як комплекс прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, встановлений нормами адміністративного права, що реалізується у взаємовідносинах з органами державної влади і залежить від типу, цілей і завдань ЗВО, їх організаційно-правової форми і наявності ліцензій та державної акредитації [32, с. 16–17]. Такий підхід видається нам дещо обмеженим і не виправдано звуженим, оскільки він не враховує ані «цільового блоку» діяльності ЗВО, ані елементів їх юридичної відповідальності, а також низки інших важливих, на наш погляд, структурних компонентів правового статусу цих закладів.

На нашу думку, правовий статус ЗВО є комплексом правових засобів, які забезпечують його організацію та діяльність, що відображають його становище як у системі вищої освіти, так і серед суб'єктів ринкової економіки [41, с. 185]. Фактично поділяючи такий підхід щодо статусу ЗВО як сукупності юридичних засобів, які характеризують його місце і роль у правових відносинах, інша вітчизняна вчена О.О. Сорока пише, що правовий статус ЗВО у новітньому наповненні має складатися з таких провідних юридичних елементів: 1) концепції освітньої діяльності; 2) правових приписів щодо виникнення ЗВО (порядку утворення, реорганізації, ліквідації); 3) особливості ліцензування та акредитації; 4) сукупності обов'язків і прав; 5) відповідальності ЗВО [38, с. 9]. На наш погляд, перебільшеного значення у цьому підході надано концепції освітньої діяльності, яка законодавчо належить лише до обов'язкових елементів, що мають відображатися в статуті ЗВО. Як наслідок, концепція освітньої діяльності слугує цілям індивідуалізації ЗВО, але аж ніяк не є конститутивним елементом його правового статусу.

Український дослідник Ю.М. Фролов виокремив такі основні аспекти змісту діяльності ЗВО як суб'єкта правовідносин: 1) діє на підставі законодавства; 2) є некомерційною організацією; 3) використовує цивільно-правову конструкцію установи; 4) не є публічним (державним, муніципальним) органом; 5) перебуває у відносинах підпорядкованості з органами виконавчої влади або місцевого самоврядування; 6) здійснює повноваження органів публічного управління в соціальній сфері; 7) здійснює освітні послуги з надання вищої освіти [42, с. 571]. У наведеній концепції, на наш погляд, по-перше, не враховано можливості створення ЗВО як прибуткових закладів освіти, що виключає статус ЗВО як некомерційної організації; по-друге, універсалізовано відносини підпорядкованості ЗВО органам публічної влади, тоді як на приватні ЗВО така підпорядкованість не може поширюватися; по-третє, не доведено, які саме повноваження органів публічного управління ЗВО здійснює у соціальній сфері.

Специфіку господарсько-правового статусу ЗВО як суб'єктів господарювання можна аналізувати через призму запропонованого в теорії господарського права підходу до окреслення головних ознак суб'єктів господарських правовідносин, до яких (ознак) відома дослідниця у галузі господарського права України О.М. Вінник зараховує, наприклад, такі: 1) безпосереднє здійснення господарської діяльності чи керівництво нею; 2) набуття статусу суб'єкта господарських відносин у встановленому законом порядку; 3) наявність майна, необхідного для здійснення господарської діяльності чи керівництва нею; 4) наявність господарської правосуб'єктності [6, с. 78].

Безумовно, ЗВО має всі «класичні» ознаки суб'єкта господарювання [36, с. 631]. За такого наукового підходу до специфіки господарсько-правового статусу ЗВО має бути зараховано: безпосереднє здійснення ними господарської діяльності у сфері вищої освіти як основного виду діяльності та господарської діяльності, що має вторинний характер щодо діяльності у сфері надання послуг із вищої освіти; набуття ЗВО статусу суб'єкта господарських відносин у порядку, визначеному законодавством про вищу освіту та з моменту отримання ЗВО ліцензії на провадження освітньої діяльності; наявність особливого правового режиму майна, закріпленого за ЗВО їх засновником; наявність спеціальної господарської правосуб'єктності, закріпленої (визначеної) законом та статутом конкретного ЗВО, який діє в частині, що не суперечить законодавству про освіту.

Проте найбільш загальним та комплексним видається визначення правового статусу ЗВО як суб'єкта господарського права, що можна запропонувати в розрізі обґрунтованої В.С. Щербиню концепції суб'єктів господарського права. За його підходом статусом таких суб'єктів є сукупність економічних, організаційних та юридичних ознак учасника відносин у сфері господарювання, встановлених у законодавстві (закріплених в іншій правовій формі), що дозволяють індивідуалізувати його шляхом виділення з-поміж інших осіб – суб'єктів правовідносин – і кваліфікувати як суб'єкта господарського права. На думку В.С. Щербини, ознакою, яка характеризує правовий статус суб'єкта господарського права, є його господарська компетенція (господарська правосуб'єктність), проте для повної характеристики правового статусу суб'єктів господарського права велике значення мають й інші ознаки, що впливають на обсяг господарської компетенції та її характер, а саме: 1) мета і завдання суб'єкта господарського права; 2) вид та організа-

ційна (організаційно-правова) форма суб'єкта господарського права; 3) порядок утворення (набуття статусу) і державної реєстрації суб'єкта господарського права; 4) правовий режим майна суб'єкта господарського права; 5) основний вид діяльності (безпосереднє здійснення господарської діяльності чи організація й управління господарською діяльністю); 6) характер прав і обов'язків (господарсько-виробничі) або повноважень (організаційно-господарські, організаційно-установчі); 7) юридична відповідальність; 8) порядок припинення суб'єкта господарського права (чи його статусу) [1, с. 84–85; 43, с. 7–8].

Натомість у дослідженнях Є.В. Булатова та І.М. Острівного було запропоновано в структурі господарсько-правового статусу ЗВО вирізняти лише п'ять основних елементів: 1) основну мету і завдання; 2) господарські функції; 3) правовий режим майна; 4) компетенцію в різних сферах господарювання; 5) майнову відповідальність [3]. Згадані фахівці заперечують внесення до господарсько-правового статусу ЗВО положень щодо порядку створення, а також управління та припинення статусу ЗВО, оскільки у разі державних та комунальних ЗВО він має адміністративно-правову природу. Що ж до включення до господарсько-правового статусу юридичної відповідальності ЗВО, то вони вважають за можливе розглядати елементом такого статусу не юридичну відповідальність ЗВО загалом, а лише їх господарсько-правову відповідальність.

Наша позиція в цьому питанні ґрунтується на тому, що сфера створення та припинення статусу ЗВО як суб'єкта господарювання належить до безумовної сфери регулювання господарського права: протиставлення порядку створення і припинення ЗВО різних форм власності позбавлене сенсу, оскільки виокремлення галузевих правовідносин відбувалося не за критерієм форми власності суб'єкта таких відносин, а відповідно до юридичної природи суспільних відносин, що охоплюються регулятивним впливом із боку правових норм. Водночас позитивно можна сприйняти застереження Є.В. Булатова і І.М. Острівного щодо доцільності включення до структури господарсько-правового статусу ЗВО саме господарсько-правової відповідальності цього виду закладів.

Так, ураховуючи вищенаведені позиції, вважаємо за можливе погодитися з висловленою в юридичній науці думкою щодо виокремлення цільового, організаційно-структурного та компетенційного «блоків» [8, с. 10–11; 27, с. 174] у структурі господарсько-правового статусу ЗВО. Відповідно до цього, пропонуємо до цільового блоку зарахувати мету і завдання ЗВО як суб'єкта господарського права; до організаційно-структурного – вид, організаційно-правову форму ЗВО, порядок утворення (набуття статусу) і державної реєстрації ЗВО, особливості правового режиму майна ЗВО, основний вид діяльності ЗВО та порядок припинення ЗВО як суб'єкта господарського права; до компетенційного – господарську компетенцію (сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації у господарських відносинах) та господарсько-правову відповідальність ЗВО.

На підставі аналізу законодавчих норм та наукових позицій, сформульованих у науці господарського права, висловлюємо певні висновки щодо змісту господарсько-правового статусу ЗВО.

ЗВО є специфічними соціальними інститутами, цільове призначення яких пов'язане з їх унікальною діяльністю

в соціально-культурній сфері щодо надання споживачам освітніх послуг у сфері вищої освіти на постійній, планомірній та контрольованій державою основі. Одночасно вони є суб'єктами економічних (господарських) відносин, оскільки їх діяльність має ознаки господарської, а вони є суб'єктами господарського права.

Наділення ЗВО окремим правовим статусом має закономірний та суспільно зумовлений характер, який є відображенням публічно-правової потреби визнання державою та інституційного забезпечення (через мережу ЗВО) реалізації конституційного права громадян на вищу освіту в умовах ринкової економіки та поступового переходу економіки і суспільства до інноваційної моделі розвитку.

Господарсько-правовий статус ЗВО – це сукупність законодавчо визначених провідних організаційних та економічних ознак ЗВО як суб'єкта господарювання, які відображають своєрідність мети і завдань створення і функціонування ЗВО, форми власності та організаційно-правової форми функціонування ЗВО як суб'єкта господарського права, особливості порядку утворення і припинення, правового режиму майна, що перебуває у віданні ЗВО як суб'єкта господарського права, проваджуваного ним основного виду діяльності, особливостей господарської компетенції (сукупності господарських прав та обов'язків), співвідношення і взаємодії ЗВО з іншими суб'єктами господарського права, а також специфіки інституту господарсько-правової відповідальності ЗВО. Суттєвою науковою та практичною проблемою його розвитку є збереження інтегрованості й цілісності такого статусу в умовах диференціації його окремих елементів залежно від форми власності та організаційно-правових форм функціонування ЗВО у системі вищої освіти України.

Господарсько-правовий статус ЗВО як галузевий правовий статус в Україні регулюється нормами Господарського, Цивільного, Податкового та Бюджетного кодексів України, законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», іншими актами господарського та освітнього законодавства України, а також положеннями статутів відповідних ЗВО, опосередковуючи місце ЗВО як суб'єкта господарського права в системі господарсько-правових відносин. Одночасне правове регулювання статусу ЗВО на законодавчому та на локальному рівнях указує на значний ступінь автономності такого статусу, що є безпосереднім відображенням інституційно-організаційної автономії ЗВО у сфері господарських відносин, суб'єктами яких є ЗВО.

**Висновки.** Господарсько-правовий статус ЗВО є складною та динамічною юридичною конструкцією, що розвивається під впливом змін у системі вищої освіти загалом, її інтеграції до європейського освітнього простору, корелює зі специфікою законодавчого закріплення статусу ЗВО у системі суб'єктів господарювання та наразі не має завершеного характеру, зважаючи на тривалі глибокі зміни у системі як освітнього, так і господарського законодавства України. Важливим та актуальним законодавчим завданням є подальша систематизація елементів господарсько-правового статусу ЗВО, посилення їх інтегрованості в єдиній структурі, забезпечення раціональної впорядкованості та збалансованості законодавчого, підзаконного та локального рівнів правового регулювання елементів цього статусу.

*Література:*

1. Актуальні проблеми господарського права : навчальний посібник / За ред. В.С. Щербини. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 528 с.
2. Баб'юк М. П. Цивільно-правовий статус вищого навчального закладу за законодавством України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 1. С. 79–85.
3. Булатов Е.В., Остривний І.Н. Структура хозяйственно-правового статуса высших учебных заведений частной формы собственности. *Економіка та право*. 2010. № 1. С. 61–66.
4. Валєєв Р.Г. Освітнє право України : навчальний посібник. Луганськ : Луганська правова фундація, 2011. 287 с.
5. Вербицька А.В. Удосконалення державної політики в сфері вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітньо-наукового простору : дис. ... канд. наук із держ. упр. : 25.00.02; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. Чернігів, 2017. 234 с.
6. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. Київ : Атіка, 2004. 560 с.
7. Волкова В.В. Об административно-правовом статусе высшего учебного заведения. Теория и практика административного права и процесса : материалы VI Всеросс. науч.-практ. конф. с международным участием (7–9 октября 2011 г.). Ч. 1 / отв. ред. проф. В.В. Денисенко, доц. А. Г. Эртель. Краснодар : Изд-во Солодовникова А.Н., 2011. 112 с. С. 25–32.
8. Головій Л.В. Організаційно-правові засади надання освітніх послуг вищими навчальними закладами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2010. 19 с.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
10. Губерська Н.Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 471 с.
11. Гусь А.В. Правове положення державного вищого навчального закладу. *Публічне право*. 2014. № 2 (14). С. 249–254.
12. Давидова Н.О. Автономізація цивільно-правового статусу вищого навчального закладу. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. С. 88–93. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnauc\\_2014\\_4\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnauc_2014_4_18).
13. Давидова Н.О. Проблеми цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти в Україні і США : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03; Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2017. 485 с.
14. Дерев'янюк Б.В. Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04; Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України. Донецьк, 2014. 506 с.
15. Дерев'янюк Б.В. Правовий статус суб'єктів господарського права, які не є навчальними закладами та надають послуги у сфері освіти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 138–145.
16. Зайцева Л.А. Административно-правовое регулирование высшего профессионального образования в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14; Моск. гос. юрид. акад. Москва, 2008. 26 с.
17. Замрига А.В. Теоретико-правове регулювання правового статусу споживача в господарських державних вищих навчальних закладах. *Право і суспільство*. 2016. № 3. Частина 2. С. 68–72.
18. Ильина О.В. Роль права в развитии науки и образования в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01; Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Саратовская государственная юридическая академия». Саратов, 2011. 28 с.
19. Каплук М.А. Административно-правовой статус федеральных государственных образовательных учреждений высшего профессионального образования в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14; Ростовский юрид. ин-т МВД РФ. Ростов –на-Дону, 2007. 25 с.
20. Карабін Т.О. Проблеми регламентації правового статусу вищих навчальних закладів у законодавстві України. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород – Будапешт, 26–29 листопада 2013 року / ред. кол. В.І. Смоланка (голова), І.В. Артьомов та ін. Ужгород : ДВНЗ «УЖНУ», 2014. Вип. 8 (27). С. 133–135.*
21. Кванина В.В. Гражданско-правовое регулирование отношений в сфере высшего профессионального образования : монография. Москва: Готика, 2005. 432 с.
22. Кирилловых А.А. Административно-правовой статус ВУЗа: понятие и структура. *Журнал российского права*. 2008. № 5. С. 79–90.
23. Конституційно-правовий статус суб'єктів освітнього процесу у вищій школі України : монографія / Петрецька Н. І. та ін. ; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Гельветика, 2016. 243 с.
24. Королева Т.В. Гражданско-правовой статус государственного образовательного учреждения высшего профессионального образования (государственного вуза) и его структурных подразделений : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Ростовский юрид. ин-т МВД РФ. Ростов-на-Дону, 2006. 217 с.
25. Красавчиков О.А. Категории науки гражданского права. Избранные труды : В 2 т. Т. 2. Москва : Статут, 2005. 494 с.
26. Кулагин М.И. Государственно-монополистический капитализм и юридическое лицо. Избранные труды. Москва : Статут, 1997. 363 с.
27. Мандрик С.І. Адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів МВС України : дис. ... канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; Харківський національний університет внутрішніх справ МВС України. Харків, 2010. 207 с.
28. Машковська Л.В. Правовий статус некомерційних суб'єктів господарювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 193 с.
29. Мельничук О.Ф. Конституційно-правове забезпечення права на освіту в Україні в контексті європейського досвіду : дис. ... докт. юрид. наук. Спеціальність 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2015. 459 с.
30. Насонкин В.В. Гражданско-правовое регулирование экономической деятельности высших учебных заведений в Российской Федерации : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Российский ун-т дружбы народов. Москва, 2004. 176 с.
31. Нестеренко П.В. Особливості організаційно-правової форми вищих навчальних закладів приватної форми власності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 33. С. 338–343.
32. Огаренко Є.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності вищих навчальних закладів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2010. 23 с.
33. Остривний І.М. Господарсько-правовий статус вищих навчальних закладів приватної форми власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04; НАН України. Ін-т економ.-правових досліджень. Донецьк, 2012. 18 с.
34. Рекут О.А. Административно-правовой статус негосударственных высших учебных заведений в России : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14; Саратовская гос. академия права. Саратов, 2003. 24 с.
35. Руденко М.П. Господарсько-правовий статус структурних підрозділів суб'єктів господарювання як учасників внутрішньо-

- господарських відносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 18. Том 2. С. 57–60.
36. Савченко М.В. Визначення вищих навчальних закладів як суб'єктів господарювання. *Форум права*. 2011. № 4. С. 628–633. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11cmvycg.pdf>.
  37. Сырых В.М. Введение в теорию образовательного права. Москва : Готика, 2002. 340 с.
  38. Сорока О.О. Адміністративно-правовий статус приватного вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2013. 22 с.
  39. Сюбарева И.Ф. Тенденции трансформации финансово-имущественного статуса образовательных организаций: правовой аспект. *Право и образование*. 2014. № 2. С. 4–10.
  40. Тимошенко М. О. Зміст господарсько-правового статусу приватних вищих навчальних закладів в Україні: системно-структурний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. Вип. 19. Том 2. С. 217–220.
  41. Тимошенко М.О. Набуття господарсько-правового статусу приватним вищим навчальним закладом в Україні як основа його правосуб'єктності. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 184–188.
  42. Фролов Ю.М. ВНЗ як суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері вищої освіти. *Форум права*. 2013. № 2. С. 568–573.
  43. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 264 с.

**Tymoshenko M. Theoretical principles of determination of economic-legal status of the higher educational institutions**

**Summary.** The article is devoted the analysis of legal form of higher educational institutions (HEI) in Ukraine. Investigational legislative adjusting and teoretik-legal positions which touch the features of legal nature and essence signs of legal form of HEI. Grounded expedience of change of legislative construction of HEI as the special type of establishments on the special type of establishments.

Analyzing the views of a number of scholars on determining the legal status of free economic zone as a subject of economic law, the author joins the scientific legal positions of prof. V.S. Scraps expressed in his concept of subjects of economic law: the status of such subjects is a set of economic, organizational and legal characteristics of the participant of relations in the field of management, established by law (enshrined in another legal form), allowing to individualize it by among other persons – subjects of legal relations – and to qualify as a subject of economic law, and the defining feature that characterizes the legal status of a subject of economic law is its economic competence (economic legal personality).

The economic and legal status of HEI is defined in the article as a set of legally defined leading organizational and economic features of HEI as a business entity, which reflect the uniqueness of the purpose and objectives of creation and functioning of HEI, form of ownership and organizational and legal form of HEI as a subject of economic law, features of the order of formation and termination, the legal regime of property under the jurisdiction of HEI as a subject of economic law, its main activity, features of economic competence (set of economic rights and responsibilities), the ratio and interaction of HEI with other sub 'objects of economic law, as well as the specifics of the institute of economic and legal responsibility of the HEI.

Argued, that it follows to attribute the to the s HEI pecial type of establishments, which are created and function in accordance with a legislation and regulation as legal entities of public and private law in the legal forms of budgetary establishment (establishments), unprofitable establishment or profitable establishment (to establishment, that has for an object receipt of income), and the basic setting of which is realization of educational, scientific, scientific and technical, methodical and innovative activity in accordance with aims and tasks and in accordance with the volumes of economic jurisdiction of HEI, certain a legislation and regulation of HEI.

**Key words:** higher education institution, legal status of higher education institution.